

и дезинтеграция в агропромышленном сектора экономики: традиционный и инновационный подходы. – М.: ООО «НИПКЦ Восход-А», 2009. – 952 с. – С. 445-451.

12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України: www.ukrstat.gov.ua.

13. Звіт про стан продовольчої безпеки України у 2009 р. Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

14. <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/ru/>

УДК 338.2

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СЕЛА

Лучик С.Д., д.е.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет

Здійснена оцінка інноваційній складовій у формуванні механізму збереження трудового потенціалу села, визначенні основні інвестиційно-інноваційні напрямки розбудови аграрного сектору України з метою збереження трудового потенціалу села

An estimation is carried out to the innovative constituent in forming of mechanism of maintainance of labour potential of village, determination basic investment-innovative directions of alteration agrarian the sector of Ukraine with the purpose of maintainance of labour potential of village

Постановка проблеми. Політика збереження та примноження трудового потенціалу села в умовах побудови конкурентоспроможної економіки повинна здійснюватись на засадах ефективної інвестиційно-інноваційної діяльності, раціонального використання наявного ресурсного, виробничого потенціалу, підвищення якості життя через забезпечення зайнятості населення, зростання доходів та добробуту громадян.

Сучасний стан соціально-економічного розвитку села вимагає орієнтувати економіку держави на невпинне скорочення існуючого розриву між Україною та найбільш розвиненими країнами світу, що можливо лише на основі збалансованої інвестиційно-інноваційної політики, яка забезпечить структурно-технологічну модернізацію вітчизняної економіки та стабільне підвищення добробуту громадян України. Саме інноваційний шлях розвитку є важливим пріоритетом держави. Для підвищення інноваційної складової економічного розвитку основна увага приділяється реструктуризації науково-технічної сфери і розвитку інноваційної інфраструктури [1, с.120].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За умов формування ринкових відносин це питання вивчали багато вітчизняних учених, про що свідчать роботи В.М. Гейця, М.Я. Дем'яненка, М.І. Кісіля, Б.Є. Кваснюка, М.Й. Маліка, Л.О. Мармуль, П.Т. Саблука та інших. Однак проблема підвищення рівня інновативності діяльності аграрних підприємств завжди була в центрі уваги українських та іноземних учених-економістів.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка рівня інноваційної діяльності аграрних підприємств та її впливу на збереження трудового потенціалу села.

Викладення основного матеріалу досліджень. Науково-технічний прогрес визначає поступальний економічний розвиток сільського господарства і забезпечує сталість інноваційного характеру всіх етапів відтворення – від виробництва до споживання. Інноваційна праця передбачає постійний пошук нових рішень підходів, нового ставлення до наявних проблем. Результати інноваційної діяльності реалізуються безпосередньо у вигляді нових технологій і продуктів, інші набувають правової форми (права, патенти тощо). Займаються інноваційною працею, як правило, люди творчі, з високим рівнем освіти. До інноваційної праці потрібно спонукати, використовуючи внутрішні та зовнішні мотиви.

Проведені дослідження виявили, що суттєве скорочення витрат на розвиток науки і техніки, значне постаріння наукових кадрів, граничний знос основних засобів призвели до зниження інноваційного потенціалу країни. На відміну від розвинутих країн, які близько 85-90% ВВП забезпечують виробництвом і експортом наукоємної продукції, Україна розвивається без істотного використання результатів наукових досліджень. Частка вітчизняної наукоємної продукції складає 0,1% на світовому ринку високотехнологічної продукції (це в основному продукція оборонно-промислового комплексу й авіаційної промисловості) [2].

В останні роки в Україні відновився попит на науково-технічну продукцію вітчизняного виробництва. Пожвавилось фінансування наукових, дослідно-конструкторських робіт. За період 2000-2009 рр. обсяги фінансування наукових і науково-технічних робіт зросли у 4,5 рази, зокрема, за рахунок держбюджету у 11,3 рази, коштів вітчизняних замовників – у 3,4 рази, іноземних держав – практично у 18 разів, інших джерел – у 3,6 рази. Найбільші обсяги фінансування інноваційної діяльності спостерігались у 2007-2008 рр.

Інноваційні моделі у сільському господарстві при кінцевому результаті повинні збільшувати виробництво аграрної продукції і впливати на ефективність процесів реалізації продукції. Проте, вітчизняні споживачі, які потребують високотехнологічної продукції, сьогодні неплатоспроможні. Інноваційна продукція освоюється ними переважно через використання наявного устаткування і технологій, що не дозволяє підтримувати її конкурентоспроможність тривалий період. Так, якщо за період 2006-2007 рр. для галузі промисловості від Держдепартаменту інтелектуальної власності отримано 585 патентів на винаходи, а також 1153 корисних моделей, 392 промислових зразки, то для сільського господарства отримано лише 18 патентів на винаходи, 21 корисна модель, 8 промислових зразків. Від патентних відомств зарубіжних країн для сільського господарства не отримано жодного охоронного документа. У 2010 р. кількість охоронних документів на винаходи в аграрній секторі економіки скоротилось до 6, на корисні моделі - до 7, промисловий зразок – до одного. Патентну чистоту мали лише 3 передові виробничі технології. В цілому кількість створених передових виробничих технологій у галузі становила лише 0,79% від загальної кількості технологій.

З використанням передових виробничих технологій у галузі сільського господарства ситуація ще гірша. У 2010 р. їх частка склала лише 0,08% від

загальної кількості. Для порівняння: у переробній промисловості – 64,9%, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води – 4,4%, операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям – 20,5%, державне управління – 10,2%, освіта – 3,9% [3].

Практично аналогічна ситуація з використанням раціоналізаторських пропозицій. За 2006-2007 рр. використано у галузі промисловості 22,2 тис. раціоналізаторських пропозицій, проте у сільськогосподарському виробництві – 313 або у 71 рази менше. До 2010 р. ситуація значно погіршилась. Так, протягом зазначеного року жодної раціоналізаторської пропозиції не було використано на підприємствах галузі сільського господарства.

Тому сьогодні гостро постала необхідність підвищити роль аграрної науки, забезпечивши її пріоритетність у задоволенні потреб інноваційної економіки. Потрібно удосконалити політику фінансування науково-дослідної діяльності, забезпечивши покращення державного фінансування і залучення недержавних фінансових ресурсів на розвиток науки. Недофінансування галузі знижує соціальний статус науковців, скорочує інтелектуальний потенціал країни.

Потребує підтримки і належного фінансування науково-технічна діяльність, що здійснюється вищими навчальними закладами, зокрема, аграрними. Сучасні наукові дослідження у галузі сільського господарства є фінансово місткими, тому навчальні заклади, що здійснювали і продовжують здійснювати наукову і науково-технічну діяльність, повинні мати ряд пільг для її стимулювання та мотивації (наприклад, пільгові ставки ПДВ, мита тощо). У реальності спостерігається зовсім інша ситуація. Відсутність обґрунтованих цін на наукову продукцію призводить до того, що реалізація інновацій науковими установами відбувається за символічну плату, а то й зовсім без неї. Недостатнє фінансування, порушення системи мотивації інноваційної праці веде до зменшення наукових розробок і зниження їх якості.

Так, Подільським державним аграрно-технічним університетом здійснювались наукові дослідження з розробки економічного механізму ефективного розміщення сільськогосподарського виробництва у Подільському регіоні. Однак, з 2007 р. ця робота призупинена із-за відсутності фінансування, хоча потреба у наукових розробках за цієї тематики існує. Новостворені сільськогосподарські підприємства в умовах ринку потребують наукового обґрунтування розміщення продуктивних сил з метою їх ефективного використання.

В аграрному університеті розроблені моделі – еталони організації виробничих процесів у рослинництві, впровадження яких дозволить підвищити продуктивність праці у галузі на 20-25% (без значних матеріальних витрат з боку підприємства). Однак процес впровадження інновацій призупинений, тому що потребує відповідного фінансування з боку держави, тому що самі сільськогосподарські товаровиробники неплатоспроможні.

Аналогічна ситуація склалась у цьому ж аграрному навчальному закладі з розробкою рекомендацій, метою яких є допомога селянським (фермерським) господарствам з питань оптимального формування та організації, вибо-

ру форми бухгалтерського обліку, розрахунку потреби у засобах виробництва. Використання розроблених рекомендацій дасть можливість підвищити конкурентоспроможність фермерських господарств у Подільському регіоні.

Отже, потрібно відновити практику інтеграції науки та освіти з сільськогосподарським виробництвом, що забезпечить підвищення рівня інноваційності галузі, досягнення нею конкурентоспроможності.

Фінансова нестабільність більшості сільськогосподарських підприємств останніми роками призвела до максимального спрощення технологій, відмови від ряду необхідних технологічних операцій, таких як використання добрив, засобів захисту рослин тощо.

Проте, існує ряд аграрних підприємств, які сьогодні використовують ресурсно-ощадливі технології вирощування сільськогосподарських культур, що базуються на використанні сучасної високопродуктивної техніки, і за рахунок цього отримують високі показники врожайності зернових культур. Ці господарства широко використовують удосконалені технології обробітку ґрунту, комбіновані агрегати, що одночасно заміняють від 3 до 5 одноопераційних знарядь тощо.

Різке скорочення поголів'я тварин в Україні спричинило не тільки зменшення обсягів виробництва продукції тваринництва, але й зникнення галузі тваринництва у майже 90% колишніх державних і колективних господарствах. Сьогодні в особистих селянських господарствах виробляється понад 80% продукції тваринництва (молока, м'яса, яєць, меду та інших), що не може забезпечити потребу населення у продуктах харчування. У тваринництві переважає імпорту тварин, використання технологій і кормових добавок із закордону. Тому розробка і використання нових, прогресивних технологій у тваринництві, створення високопродуктивних ліній, типів і порід худоби, розширення культурних пасовищ дозволить стабілізувати і поступово наростити обсяги виробництва молока і м'яса в країні. Можна назвати ряд господарств у Хмельницькій області, які використовуючи сучасне доїльне обладнання, засоби очищення і дезинфекції вимені великої рогатої худоби, добились вагомих результатів у підвищенні виробництва молока. Це корпорація „Сварог”, до складу якої входить сільськогосподарське товариство „Корчик”, що має потужний молочний комплекс; сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю „Промінь” Краси́лівського району; сільськогосподарський виробничий кооператив „Лабунське”, с. Лабунь Полонського району.

Збільшення виробництва сільськогосподарських продуктів, особливо такого цінного продукту, як яловичина, є одним з найважливіших народногосподарських завдань. В успішному виконанні цього завдання, зокрема, виробництва яловичини, вирішальне значення має вміле використання наявних резервів, що забезпечує збільшення виробництва, підвищення якості й розширення асортименту м'яса великої рогатої худоби. Значні результати у розвитку м'ясного скотарства отримані у сільськогосподарському товаристві з обмеженою відповідальністю „Конячівське” Деражнянського району, товаристві з обмеженою відповідальністю „Наукова виробнича асоціація „Перлина Поділля” та інші.

Сільське господарство може не тільки споживати інноваційну продукцію, а й виробляти і поставляти її в інші галузі національної економіки. Прикладом такого інноваційного ресурсу, який сільське господарство може використати не тільки для себе, але й для реалізації, є альтернативне паливо: синтетичне, біодизельне, біоетанол. Ці види палива можуть слугувати заміною нафти і природного газу.

Безперечно, що світовий ринок нафти настільки великий, що ні виробництво біодизелю, ні етанолу суттєво на нього вплинути не можуть. Однак інтерес до виробництва альтернативних до нафти і газу видів палива великий і пояснюється значно нижчою їх ціною, високою екологічною чистотою. В Україні є всі умови не тільки для вирощування олійно- і спиртомістких культур, а й здійснення власного виробництва біопалива. Це: наявність сільгоспугідь під вирощування олійно- і спиртомістких культур, технологічні потужності, селекційно-експериментальна база; науковий, технічний, кадровий потенціал; досвід вирощування; достатній попит на олію з ріпаку та етанол на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Організація виробництва альтернативних видів біопалива допоможе зацікавити внутрішнього споживача, забезпечить створення нових робочих місць і використання трудового потенціалу села.

Проведені фахівцями розрахунки засвідчують, для повного забезпечення потреб сільського господарства України біодизельним паливом необхідно, при врожайності 15 ц/га засіяти 10% ріллі або близько трьох млн. га ріпаку. При доведенні врожайності до європейського рівня достатня тільки третина вирощеного урожаю, а 2/3 можна вигідно продати на світовому ринку [4, с. 16].

Таким чином, інвестиційний шлях вирішення проблем зайнятості сільського населення є перспективним направленням активної політики щодо розбудови конкурентоспроможного аграрного сектора України (рис. 1).

Висновки. Ставлення держави до сільського господарства як до пріоритетної сфери характеризується, перш за все, ставленням суспільства, владних структур до людини праці на селі, що особливо проявляється через активізацію інвестицій не тільки в основний капітал, а й в розвиток людини, збереження трудового потенціалу. Саме інвестиції та інновації, їх обсяги і напрями вкладень визначають рівень фондозабезпеченості та фондоозброєності праці, техніко-технологічний рівень господарювання та рівень заробітної плати, дохідність працівників села, що є основою відтворення людини на селі, зокрема, у сільському господарстві, її професійного рівня, фізичного, психологічного і духовного стану та ефективного відтворення всього аграрно-промислового виробництва. Тому держава повинна регулювати інвестиційний процес, оцінюючи інвестиційні проекти за тим вкладом, який вони здійснюють на збільшення зайнятості населення і скорочення безробіття на селі.

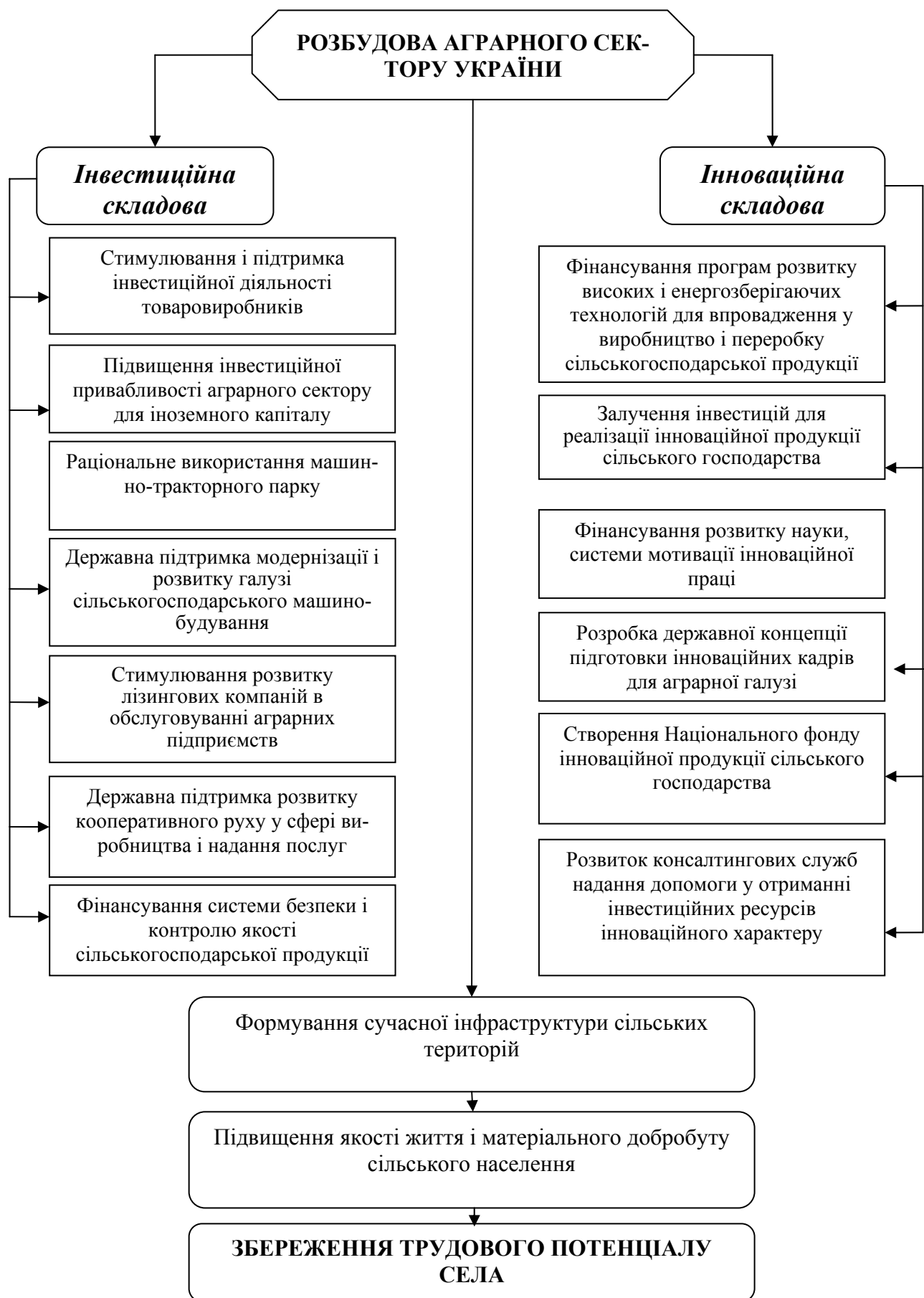

Рис. 1. Інвестиційно-інноваційне забезпечення збереження трудового потенціалу села

Ефективна інвестиційна політика держави повинна бути направлена на розвиток усіх галузей сільського господарства, і, насамперед, тваринництва, підвищення їх конкурентоспроможності, що сприятиме розширенню сільськогосподарського виробництва, створенню робочих місць, зростанню зайнятості селян, уповільненню трудових міграцій, підвищенню їх добробуту, а, отже, збереженню трудового потенціалу села.

Література:

1. Абедін Мд. Джойнул. Влияние процессов глобализации на социально-экономическое развитие стран / Абедін Мд. Джойнул // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. – К.: НДЕІ, 2003. – №7-8 (26-27). – С. 118-121.
2. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 роки) “Шляхом Європейської інтеграції” / авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.; Нац. ін.-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
3. Створення та використання передових виробничих технологій на підприємствах України у 2010 році [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Держкомстату України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Рожен О. Як різко поліпшити енергетичну безпеку країни // Дзеркало тижня. – 2005. – 10-16, грудень. (№ 48). – С. 16.

УДК 65.011.47:658.27:631.11

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

***Аранчій В.І., к.е.н., професор, Аранчій Д.С., к.е.н.,
Зоря О.П., к.е.н., Михайленко В.В., магістрант
Полтавська державна аграрна академія***

У статті проаналізовано теоретичні основи сутності та економічної ефективності використання основних засобів підприємств аграрного сектору, проведена оцінка ефективності використання основних засобів на підприємстві та розроблено стратегічні напрями підвищення ефективності використання основних засобів в аграрних підприємствах.

In the article theoretical bases of essence and economic efficiency of the fixed assets of agrarian enterprises are analysed. The estimation of efficiency of the fixed assets using at enterprises is realised. Also strategic directions to increase the fixed assets using efficiency are pointed out for agrarian enterprises.

Актуальність проблеми. Агропромисловий комплекс України відіграє визначальну роль у досягненні продовольчої безпеки суспільства, яка є однією з основних умов стійкості та незалежності держави. Сьогоднішній його стан характеризується глибокими якісними змінами. Нові умови господарювання, зміна відносин власності, структурні зміни в економіці, які супроводжувалися значним спадом виробництва, вимагають пошуку нових резервів для покращення ситуації. Використання внутрішніх факторів збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, що є важливою умовою створення економічних резервів для сталого економічного розвитку агропромис-